

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยหลักพุทธธรรม กรณีศึกษาชุมชนทอผ้า
บ้านหนองคูใหญ่ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ*

PEACEFUL COEXISTENCE THROUGH BUDDHIST PRINCIPLES: A CASE STUDY
OF THE BAN NONG KHU YAI WEAVING COMMUNITY, BUENG BUN
DISTRICT, SISAKET PROVINCE

พระเอกสิทธิ์ จารุธมโม, พระอธิการสมหวัง มหาวิโร,
สุคนธ์ทิพย์ ทวีจันทร์

Phra Akekasit Charuthammo, Phra Athikan Somwang Mahaviro,

Sukonthip Thaweejan

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: suatadkran@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยหลักพุทธธรรม ด้วยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาภินิหารกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และทิวาสัจจะสามัญญตา เพื่อช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี และความไว้วางใจในสังคม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมไทย ผลจากการศึกษา พบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติถูกมองว่าเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต ให้เป็นพลังสร้างสรรค์มากกว่าจะเป็นเงื่อนไขของความขัดแย้ง แม้สังคมไทยเผชิญปัญหาซับซ้อนทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม แต่หากมีการยอมรับและเคารพซึ่งกันและกัน ความแตกต่างเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดความสมดุลที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาความยั่งยืน ขณะเดียวกัน ความสงบสุขที่เกิดขึ้นยังเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ชุมชนทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมสู่สินค้าร่วมสมัย ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างรายได้อย่างมั่นคง ดังนั้น บทความนี้จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในเชิงพุทธปรัชญาและสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าหลักสาราณียธรรม 6 ไม่เพียงเป็นแนวทางเชิงนามธรรมทางศาสนา แต่สามารถประยุกต์ใช้เป็นกลไกเชิง

* Received September 4, 2025; Revised September 25, 2025; Accepted October 14, 2025

ปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้ง สร้างทุนทางสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้จริง

คำสำคัญ: สาราณียธรรม 6; การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ; ความยั่งยืน; ชุมชนทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่

Abstract

This academic article aims to analyze and propose approaches to peaceful coexistence through Buddhist principles by applying the six saraniyadhamma namely, acts of loving-kindness in bodily conduct, speech, and thought, sharing of resources, moral harmony, and harmony in views. These principles serve to reduce conflict, foster unity, and build mutual trust in society, ultimately contributing to balanced coexistence and sustainable development in Thailand. The findings reveal that peaceful coexistence is regarded as a crucial foundation for transforming cultural, religious, and lifestyle diversity into constructive forces rather than sources of conflict. Despite the complex challenges faced by Thai society in health, economy, and social security, mutual acceptance and respect allow differences to generate equilibrium that supports sustainable development. At the same time, the resulting social harmony facilitates innovation rooted in local wisdom, as seen in the Ban Nong Khu Yai weaving community, Bueng Bun District, Sisaket Province, where traditional products have been elevated into contemporary commodities alongside cultural preservation and stable income generation. Therefore, this article contributes new knowledge in Buddhist philosophy and social studies by demonstrating that the six saraniyadhamma are not merely abstract religious principles but can be practically applied as mechanisms for conflict management, social capital building, and strengthening community resilience.

Keywords: Saraniyadhamma 6; Peaceful Coexistence, Sustainability, Ban Nong Khu Yai Weaving Community

บทนำ

การที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยยึดถือ กฎหมาย กฎเกณฑ์ และคุณธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ทั้งในด้านการช่วยเหลือ เกื้อกูล การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม (สังข์वाल เสริมแก้ว และคณะ, 2563) สังคมไทย มีรากฐานจากสถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ศาสนา สื่อมวลชน และ สถาบันด้านอื่น ๆ ที่ล้วนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและวิถีการดำรงชีวิตของ สมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดการปรับตัวและอยู่ร่วมกันโดยสอดคล้องกับค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบุคคล ครอบครัว และ สถาบันต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมโดยรวม (ธัญ นิชา วิโรจน์รุจน์ และคณะ, 2561) อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ท้าทายต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขใน สังคมไทยปัจจุบัน

ปัญหาสังคมเป็นประเด็นที่บั่นทอนความสงบสุข ทำให้สังคมไม่สามารถดำเนินไป ได้อย่างราบรื่น สังคมไทยเองก็เผชิญกับปัญหาหลากหลาย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความไม่สงบเรียบร้อย หากยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา สังคม (กฤษณ ธาตาดินทร์ และพระมหาจิววัฒน์ กนตวณโณ, 2565) อีกทั้งยังนำไปสู่ ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนบั่นทอนคุณค่าทาง วัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม การขาดความ สมดุลระหว่างชุมชน การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม หรือปัญหาความยากจนที่ฝังรากลึก ในสังคมไทย (สุรพล ศรีวิทยา, 2558) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการประยุกต์ ใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมร่วมสมัย

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติถือเป็นรากฐานของการดำรงอยู่ทางสังคม โดยเฉพาะใน ยุคปัจจุบันที่เผชิญความหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรมและความคิด ความหลากหลาย ดังกล่าวปรากฏให้เห็นในมิติที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิต หรือด้านนามธรรมอย่างความเชื่อ ศาสนา และแนวคิดทางการเมือง (สิทธิโชค ปาณะศรี และคณะ, 2561) การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างเช่นนี้ จำเป็นต้องอาศัยทัศนคติที่มองว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเดียวกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อ

ชาติ ศาสนา อายุ เพศ ชนชั้น หรือระดับการศึกษา ความแตกต่างเหล่านี้แม้จะมากมายแต่ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ หากมีความเข้าใจ การเคารพ และการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ความหลากหลายย่อมไม่ใช่เงื่อนไขของความขัดแย้ง แต่กลับเป็นพลังเกื้อหนุนที่ช่วยสร้างเอกภาพและสมดุลของสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555) อย่างไรก็ตาม แม้แนวความคิดอยู่ร่วมกันอย่างสันติจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสมดุลของสังคม แต่ในความเป็นจริงสังคมไทยปัจจุบันกลับเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงในหลายด้าน ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี พ.ศ.2568 ระบุว่าผู้ป่วยด้วยโรคติดต่อเรื้อรังมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคมือ เท้า ปาก ขณะเดียวกันปัญหาสุขภาพจิตก็ทวีความรุนแรงจากความเครียดทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและสมาธิของคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการบริโภคสุรา บุหรี่ และบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพระยะยาว รวมถึงปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ การใช้ความรุนแรง และอาชญากรรมไซเบอร์ที่เพิ่มสูงขึ้น สะท้อนถึงความเปราะบางทางสังคมที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม

นอกจากปัญหาด้านสุขภาพและพฤติกรรมแล้ว เศรษฐกิจและโครงสร้างสังคมก็เผชิญความท้าทายอย่างหนัก อัตราหนี้สินครัวเรือนยังคงอยู่ในระดับสูง ทำให้ประชาชนจำนวนมากขาดความมั่นคงทางการเงิน ขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยจำนวนไม่น้อยยังขาดทักษะในการปรับตัวต่อการแข่งขันในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล ส่งผลให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) เผชิญปัญหาความอยู่รอด นอกจากนี้ สังคมไทยยังเผชิญความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัญหาเด็กและเยาวชน Gen Z ที่ต้องปรับตัวเข้าสู่โลกการทำงานใหม่ท่ามกลางความไม่มั่นคงด้านทักษะและความกดดันจากสภาพเศรษฐกิจ ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่าความท้าทายของสังคมไทยมิได้จำกัดอยู่ที่เฉพาะด้าน แต่เป็นระบบที่ซ้อนทับกันและส่งผลกระทบต่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมร่วมสมัย หากปราศจากการจัดการที่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งและบั่นทอนความยั่งยืนในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม, 2568) ดังนั้นเมื่อสังคมต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่ซ้อนทับกันดังกล่าว การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสันติคือปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยหล่อเลี้ยงสังคมให้อยู่รอดและพัฒนาไปได้อย่างสมดุล

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นประเด็นที่นักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความสำคัญและเสนอแนวทางไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2559) ได้อธิบายว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นแนวทางพุทธธรรมที่เหมาะสมต่อการจัดการความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรัก ความเมตตา ความเคารพ และความสามัคคีในทุกระดับของสังคม ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ชุมชน หรือสังคมโดยรวม หลักการสำคัญประกอบด้วย การมีเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ซึ่งหมายถึง การกระทำ การพูด และการคิดที่เปี่ยมด้วยความเมตตาต่อกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีสาธารณโภคี คือการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว การมีศีลสามัญญตา คือการถือศีลร่วมกัน และทิวฐิสามัญญตา คือการมีความคิดเห็นร่วมกันในหลักธรรมที่ถูกต้อง หลักธรรมทั้งหกนี้จึงไม่เพียงมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่ยังเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่ช่วยขัดเกลาจิตใจและสร้างวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน

บุญวัฒน์ บุญทวงศ์ (2563) ได้อธิบายว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นแนวทางสำคัญ ประกอบด้วย 1. เมตตาธรรม หมายถึง ความรักและปรารถนาดีต่อกัน 2. การวธธรรม หมายถึง การเคารพนับถือ 3. สามัคคีธรรม หมายถึง ความปรองดองและความร่วมมือ 4. ชันติธรรม หมายถึง ความอดทน อดกลั้นต่อความเห็นที่ต่างกัน

สรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ความเชื่อและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การเคารพ เข้าใจ และเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันจึงเป็นพื้นฐานที่ช่วยประสานให้สังคมดำเนินไปอย่างสมดุล อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม หรือความเหลื่อมล้ำ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้บั่นทอนคุณภาพชีวิตและความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม นักวิชาการจึงได้เสนอแนวทางเชิงพุทธธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ โดยเน้นคุณค่าของความรัก ความเมตตา การเคารพ ความปรองดอง และความอดทน อันเป็นหลักการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ตลอดจนสังคมโดยรวม หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างบรรยากาศแห่งสันติ แต่ยังช่วยขัดเกลาจิตใจและปลูกฝังวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งนับเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขและความมั่นคงในอนาคต

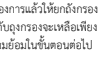

การพัฒนาความยั่งยืน : ผลลัพธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลและความมั่นคงของสังคม โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมเช่นนี้ทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของการพัฒนา เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และสามารถสร้างประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อทั้งปัจเจกและชุมชนได้ (สมภพ จุโลห์ และพุฒิธร จิรายุส, 2567) นอกจากนี้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนยังหมายถึงการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อคนรุ่นหลัง การพัฒนาที่มีลักษณะดังกล่าวจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชุมชนอย่างยั่งยืน (อภิชาติ สถิตินิรมัย, 2565) ดังนั้น การพัฒนาความยั่งยืนจึงไม่เพียงเป็นแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่คือแนวทางปฏิบัติที่ช่วยเชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ส่งผลให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ผลลัพธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มิได้สะท้อนเพียงความสงบสุขในสังคมเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงเสมอไป หากแต่สามารถเกิดขึ้นได้จากความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือในชุมชนที่มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนมักอาศัยการปรับใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของพื้นที่นั้น ๆ ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ โครงการหรือชุมชนที่สามารถพัฒนานวัตกรรมที่ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สมภพ กระจับทุกษ์ และสุกิจ ชัยมุสิก, 2567) ในบริบทดังกล่าว สามารถยกตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนได้ดังนี้

ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกรณีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เดิมทีการทอผ้าในพื้นที่เป็นเพียงกิจกรรมดั้งเดิมเพื่อการใช้สอยภายในครัวเรือน แต่ด้วยการรวมกลุ่มและการนำแนวคิดนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ เช่น ผ้าทอพื้นเมืองที่ผสมผสานลวดลาย

ดั้งเดิมเข้ากับการออกแบบร่วมสมัย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมสี	ขั้นตอนที่ 2 การย้อม	ขั้นตอนที่ 3 การอบ
<p>1 เตรียมวัตถุดิบให้สี เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ดอกไม้ ตามต้องการ</p> <p>2 นำวัตถุดิบให้สี ใส่ลงในในตุ้กรอง</p> <p>3 นำตุ้กรองที่ใส่ วัตถุดิบให้สีใส่ลงในตุ้กรอง</p> <p>4 ต้มวัตถุดิบให้สี 1-12 ชั่วโมง (ระยะเวลาขึ้นอยู่กับ ความเข้มของสีที่ต้องการ)</p> <p>5 เมื่อได้สีที่ต้องการแล้วให้ยกตุ้กรอง ออกพร้อมทั้งตุ้กรองจะเหลือเพียง น้ำสีที่พร้อมย้อมในขั้นตอนต่อไป</p>	<p>เมื่อได้สีที่ต้องการ</p> <p>1 นำเอาที่แขวนไหม/ฝ้าย ใส่ลงในในหม้อ</p> <p>2 นำเส้นไหม/ฝ้ายแขวนเข้ากับห่วง</p> <p>3 นำเส้นไหม/ฝ้ายแขวนเข้ากับห่วง ลงไปแขวน โดยให้น้ำสีท่วมเส้นไหม/ฝ้าย</p> <p>4 นำเขนจับเขมไปเลื่อนเข้าที่ด้านบนของที่แขวนเพื่อหมุน ช้าย-ขวา ช่วยให้น้ำไหม/ฝ้าย เกิดการกระจายตัวไม่เกี่ยวกับกัน อีกทั้งยังช่วยให้สีซึมเข้าไหม/ฝ้ายอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น</p>	<p>เมื่อได้เส้นไหม/ฝ้ายที่ย้อมสีตามความต้องการแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการช่วยผืนสีด้วยไอน้ำช่วยให้สีติดทนมากยิ่งขึ้น และให้กลิ่นหอมจากสมุนไพรธรรมชาติ</p> <p>1 นำสมุนไพรให้กลิ่นหอมที่ต้องการมาตั้งในชั้นที่ 1</p> <p>2 นำไหม/ฝ้ายที่ผ่านการย้อมไปใส่อบไว้ที่ชั้นที่ 2 ชั้นตอนนี้จะช่วยให้เกิดการคลายตัวจากไอน้ำที่อบ โดยให้อบไอน้ำเป็นเวลา 20 นาที ก่อนนำไปกระตุกและตากในที่ร่มให้แห้งและเก็บไว้ให้ห่างจากความชื้นทำให้สีติดทนนานมากยิ่งขึ้น</p>

ภาพที่ 1 คู่มือในการถ่ายทอดความรู้นวัตกรรมการย้อมผ้าในเส้นใยธรรมชาติ
ที่มา : โพร้ฟงค์ ฉัตรนันทภรณ์ (2566)

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นนี้ได้จำกัดอยู่แค่ผลิตภัณฑ์ แต่ยังรวมถึงกระบวนการพัฒนา เช่น การย้อมสีธรรมชาติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้เทคนิคการผลิตที่ช่วยลดต้นทุนและเวลา ตลอดจนการใช้ช่องทางทางการตลาดออนไลน์เพื่อกระจายสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ได้ คือ การสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่สมาชิกในกลุ่ม การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน (โพร้ฟงค์ ฉัตรนันทภรณ์, 2566)

สรุปได้ว่า การพัฒนาความยั่งยืนที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มิใช่เพียงการรักษาความสงบสุขของสังคมเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนสามารถประยุกต์ต่อองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อ

เพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ และขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ที่นำกระบวนการย้อมผ้าและการผลิตสิ่งทอพื้นบ้านมาพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ เกิดการสร้างรายได้ที่มั่นคงและการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมความสามัคคีภายในชุมชน ผลลัพธ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ความยั่งยืนมิได้หยุดอยู่เพียงด้านสิ่งแวดล้อมหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิต ความเข้มแข็งของทุนทางสังคม และการรักษามรดกภูมิปัญญาให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นและสังคมไทยในระยะยาว

แนวทางตามหลักพุทธธรรม : สาราณียธรรม 6

พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เข้าใจถึงสัจธรรมของความทุกข์และสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ อันมีรากเหง้ามาจากความโลภ ความโกรธ และความหลง หากสามารถละวางความปรารถนาอันไม่สิ้นสุดและความยึดติดทั้งหลายได้ ก็จะช่วยให้อุเบกขาปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการแห่งความทุกข์ และก่อให้เกิดความสงบสุขภายในจิตใจ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น สาราณียธรรม 6 ล้วนสามารถประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้คนให้ดำรงอยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลและสามัคคีในสังคมได้อย่างมั่นคง การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางย่อมช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และวางรากฐานแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน (พระครูพุทธเจติยาภิรมณ์ (อภิชาติ พุทฺธสโร), 2567) ดังนั้น การน้อมนำสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถแปรเปลี่ยนหลักธรรมไปสู่การปฏิบัติจริง อันจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและความยั่งยืนของชุมชน และสังคมต่อไป

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถน้อมนำมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพื่อเสริมสร้างความปรารถนาดีและความสามัคคีคือ สาราณียธรรม 6 อันประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติทั้งด้านกาย วาจา และใจ (ที.ปา.(ไทย) 11/317/257) ดังนี้

1. ด้านเมตตาทายกรรม การอยู่ร่วมกันในชุมชนต้องอาศัยเมตตาทายกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งหมายถึงการแสดงออกทางกายที่เป็นมิตร การช่วยเหลือเกื้อกูล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การกระทำเช่นนี้ทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้ออาทร ลดความตึงเครียด และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ช่วยให้ชุมชนมีพลังความร่วมมือเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนขณะทำกิจกรรมทอผ้า การร่วมแรงร่วมใจกันสร้างโรงเรือนเก็บอุปกรณ์ทอผ้า หรือการแบ่งปันแรงงานช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว

2. ด้านเมตตาวจีกรรม การสื่อสารที่ดีในชุมชนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตาวจีกรรม คือ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะ และสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความปรองดอง การพูดด้วยความจริง ความนุ่มนวล และด้วยเจตนาดี จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ตัวอย่างเช่น การประชุมกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชนเลือกใช้ถ้อยคำเชิงบวกเพื่อชี้แนะแนวทางปรับปรุงคุณภาพผ้าไหม แทนการตำหนิรุนแรง ทำให้สมาชิกมีกำลังใจพัฒนาและเกิดความสามัคคี

3. ด้านเมตตามโนกรรม ความคิดเป็นรากฐานของการกระทำและคำพูด ดังนั้นการมีเมตตามโนกรรม หรือการคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดการมองโลกในแง่บวกและการปฏิบัติที่สร้างสรรค์ การคิดด้วยเมตตาช่วยป้องกันการเกิดความขัดแย้งและสร้างสังคมที่เกื้อกูลกัน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในกลุ่มทอผ้าแม้จะแข่งขันกันขายสินค้า แต่ก็ยังคิดเชิงร่วมมือในการสร้างแบรนด์ชุมชนร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่รอด ไม่เกิดการอิจฉาริษยา

4. ด้านสาธารณโภคี การใช้ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันอย่างเท่าเทียม คือ หัวใจของสาธารณโภคี ชุมชนที่แบ่งปันทรัพยากรน้ำ อาหาร หรือสถานที่อย่างเป็นธรรม ย่อมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และลดความเหลื่อมล้ำ ตัวอย่างเช่น การใช้ที่ทอผ้า เครื่องมือ และสถานที่ร่วมกันโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การจัดตั้งกองทุนผ้าทอเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ขาดแคลนวัตถุดิบ หรือการจัดสรรรายได้บางส่วนเข้าสู่กองกลางเพื่อกิจกรรมชุมชน

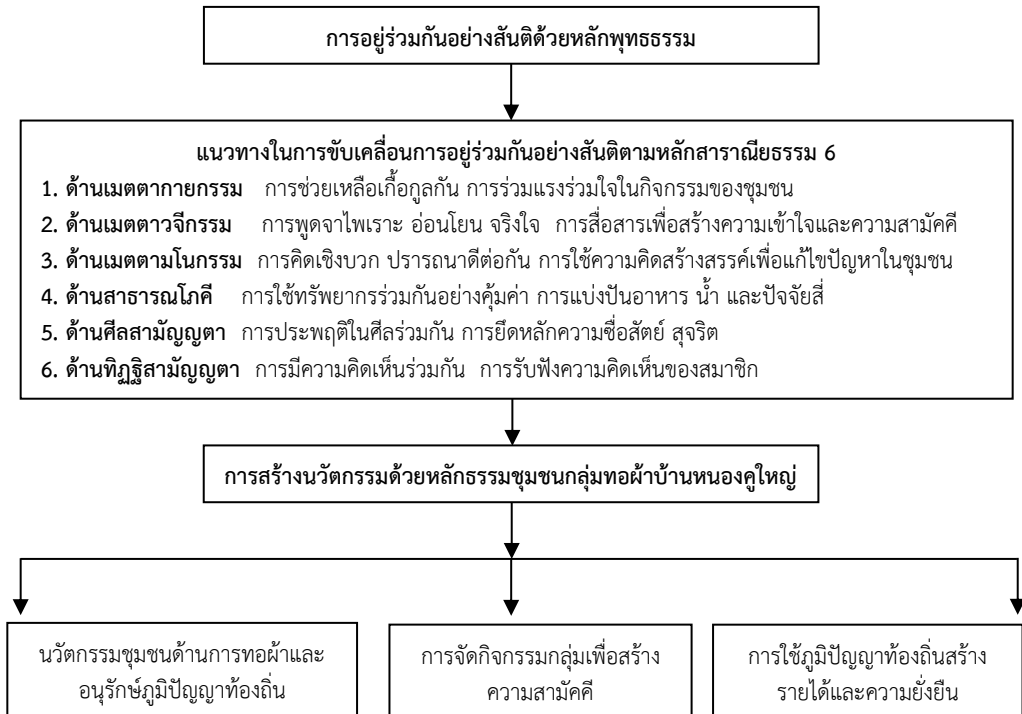
5. ด้านศีลสามัญญตา การอยู่ร่วมกันโดยมีศีลเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวร่วมกัน คือ การปฏิบัติที่สร้างระเบียบและความสงบสุข ศีลสามัญญตาช่วยให้บุคคลในชุมชนเคารพกตिकाเดียวกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และรักษาความยุติธรรมในสังคม การถือศีลร่วมกันยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมพฤติกรรม ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความไว้วางใจอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง ตัวอย่างเช่น การตกลงกันในชุมชนว่าจะจัดงานบุญปลอดเหล้า-ปลอดอบายมุข เพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน และเป็นแบบอย่างให้เยาวชนปฏิบัติตาม

6. ด้านทวิญญูสามัญญตา การมีทวิญญูหรือความเห็นร่วมกันอย่างถูกต้อง เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตในชุมชน การยึดมั่นในหลักการที่ดีงาม การเห็นพ้องในสิ่งที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อชุมชนมีทัศนะที่ตรงกันในการพัฒนา ย่อมทำให้เกิดความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ลดความขัดแย้ง และผลักดันให้สังคมก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น สมาชิกกลุ่มทอผ้าเห็นพ้องต้องกันว่า จะพัฒนาลวดลายผ้าให้ร่วมสมัยเพื่อตอบโจทย์ตลาดสากล แต่ยังคงอนุรักษ์ลายโบราณบางส่วนไว้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (พระมหานำเกียรติ วิสุทโธ, 2564) ดังนั้น สาราณียธรรม 6

จึงเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับบุคคลและสังคม อันจะช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความสงบสุข และความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปได้ว่า สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่สามารถน้อมนำมาใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งเมตตา ความเกื้อกูล และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางกายด้วยความเป็นมิตร การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพและสร้างสรรค์ การคิดด้วยความปรารถนาดี การแบ่งปันทรัพยากร การยึดมั่นในศีลร่วมกัน หรือการมีทัศนคติที่สอดคล้องกัน หลักธรรมทั้งหกประการนี้ล้วนช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี และทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความไว้วางใจและความมั่นคง อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้ก้าวไปสู่ความสงบสุขและความยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากสาราณียธรรม 6 เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยหลักพุทธธรรม
กรณีศึกษาชุมชนทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า การน้อมนำหลักธรรมสาราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมยุคปัจจุบัน โดยกรณีศึกษาชุมชนทอผ้าบ้านหนองคูใหญ่ อำเภอ

บึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบอย่างในการพัฒนาต่อยอดหลักธรรมให้เป็นนวัตกรรมอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมทั้งด้านกาย วาจา และใจ ซึ่งสะท้อนเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในสังคม ได้แก่ เมตตาทายกรรม คือ การกระทำทางกายที่เป็นมิตร เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองและลดความตึงเครียดในชุมชน เมตตาวาจากรรม คือ การสื่อสารด้วยวาจาสุภาพ จริงใจ และสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความสามัคคีในสังคม เมตตาโมกกรรม คือ การคิดด้วยเมตตาและเจตนาบริสุทธิ์ต่อผู้อื่น ช่วยให้เกิดความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน ลดโอกาสเกิดความขัดแย้ง และส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน สาธารณโภคี คือ การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม เช่น การแบ่งปันสิ่งของจำเป็น เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมและลดความเหลื่อมล้ำ ศีลสามัญญตา คือ การยึดถือศีลและกติกาดียวกันในชุมชน ช่วยควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในขอบเขต ลดการเบียดเบียน และเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม และทิวฐิสามัญญตา คือ การมีทัศนคติหรือความเห็นร่วมกันที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน องค์ความรู้จากสารานุกรมธรรม 6 จึงไม่เพียงเป็นหลักธรรมเชิงคุณค่า แต่ยังเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติการพัฒนาความยั่งยืนและแนวทางตามหลักพุทธธรรม ถือเป็นองค์ประกอบที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันและมีความสำคัญต่อสังคมร่วมสมัย การอยู่ร่วมกันอย่างสันติทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตไม่เป็นเงื่อนไขของความขัดแย้ง หากแต่กลับเป็นพลังสร้างสรรค์ที่เสริมสมดุลของสังคม ความสงบและความเข้าใจร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง พร้อมทั้งก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความร่วมมือ ขณะเดียวกัน แนวทางตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะสารานุกรมธรรม 6 ได้ทำหน้าที่เป็นหลักประกันประคองความสัมพันธ์ของผู้คนผ่านการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจ เสริมสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจ และความมั่นคงของสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญในการนำพาสังคมไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริงในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ ชาติาบดีนทร์ และพระมหาจิววัฒน์ กนตวณโณ. (2565). อริยสัจกับการแก้ปัญหา
ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(2), 249-260.
- ธัญนิชา วิโรจน์รุจน์ และคณะ. (2561). ความมั่นคงทางจิตใจ : ลดความเสี่ยงช่วย
แก้ปัญหาสังคม. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 5(2), 141-150.
- บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์. (2563). สันติภาพ : เป้าหมายสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม.
วารสาร มจร.ทริภุชชัยปริทรรศน์, 4(1), 115-124.
- พระครูพุทธเจติยาภิณธ์ (อภิชาติ พุทฺธโร). (2567). การสร้างชุมชนสันติสุขด้วยหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 11(4), 163-173.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*
(พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก
(ป.อ.ปยุตฺโต).
- พระมหานำเกียรติ วิสุโท. (2564). การบริหารจัดการชุมชนสร้างสรรค์ตามหลัก
สาราณียธรรม 6. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาริชาการ*, 8(3), 14-24.
- โพธิพงษ์ ฉัตรนันทภรณ์. (2566). การพัฒนานวัตกรรมหม้อย้อมผ้าเพื่อเพิ่มศักยภาพของ
ชุมชนสู่เศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)*,
21(1), 83-104.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมภพ จูโลห์ และพูนิดร จิรายุส. (2567). การพัฒนาด้านสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ
องค์กร. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*,
11(1), 285-295.
- สมภพ ระงับทุกข์ และสุกิจ ชัยมุสิก. (2567). การสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน : บทบาท
ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาสังคม. *วารสารนวัตกรรมการสังคมศาสตร์*, 1(5), 45-54.
- สังข์वाल เสริมแก้ว และคณะ. (2563). จริยธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม. *วารสาร มจร
ปรัชญาปริทรรศน์*, 3(1), 103-118.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม.
(2568). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี 2568*. สืบค้น 3 กันยายน 2568, จาก
https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/08/1-publisher_q2-68.pdf
- สิทธิโชค ปาณะศรี และคณะ. (2561). พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค.
วารสารเซนต์จอห์น, 21(28), 31-46.

- สุรพล ศรีวิทยา. (2558). หลักนิติธรรมกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยแนวทางพุทธวิธีในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 20-28.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2565). รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). *พุทธวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมในบทความแนวคิดชาตินิยมกับพุทธวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.